

НЫЧКАЛО Н. Г.

ОСОБЕННОСТИ ОБОСНОВАНИЯ КОНЦЕПЦИЙ СОВРЕМЕННЫХ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Автором проанализированы особенности обоснования концепций современных научно-педагогических исследований. Охарактеризованы нетрадиционные подходы к обоснованию авторских (индивидуальных), коллективных (отдельных творческих групп или различных научных школ) исследовательских концепций. Доказано, что концепции, понятийно-терминологический аппарат, этапы научного поиска и методы, используемые на каждом этапе исследования, отличаются, что обусловлено спецификой научных направлений, определенной цели и задач, которые обоснованы каждым исследователем.

Ключевые слова: концепция, концепции научно-педагогических исследований, индивидуальные, коллективные исследования, объект, предмет, цель, задачи, гипотеза, научная новизна, практическое и теоретическое значение исследования.

НИЧКАЛО Н. Г.

FEATURES STUDY OF THE CONCEPT MODERN SCIENTIFIC RESEARCH AND TEACHING

The author analyzes the features justify the concepts of modern scientific and educational research. Characterized by non-traditional approaches to the justification of copyright (individual) and collective (group or individual creative different schools) research concepts. It is proved that the concept, conceptual and terminological apparatus, stages of scientific research and the methods used at each stage of the study are different, due to the specific scientific areas defined goals and objectives, which are substantiated by each researcher.

Keywords: concept, the concept of scientific and educational research, individual, collective research, object, purpose, objectives, hypothesis, scientific novelty, practical and theoretical study.

УДК 378.147

ВАЛЕРІЙ БУДАК

м. Миколаїв, Україна

ЯКІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ – УМОВА СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

В статті визначено загальні тенденції у сфері вищої педагогічної освіти, які доводять, що сучасний вищий навчальний заклад стає повноцінним суб'єктом соціально-економічних відносин. Розкрито провідні ідеї Концепції технологізації педагогічної освіти. Зазначено, що Програма інноваційного розвитку Інституту педагогічної освіти Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського визначає стратегічні завдання з основних напрямів освітньої діяльності, спрямованої на підготовку конкурентних педагогів і творчих особистостей.

Ключові слова: якість педагогічної освіти, загальні тенденції вищої педагогічної освіти, Концепція технологізації педагогічної освіти, програма інноваційного розвитку, сучасні педагогічні технології

Поглиблення євроінтеграційних процесів у житті українського суспільства визначає напрями модернізації вітчизняної системи педагогічної освіти, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності, мобільності та підвищення якості підготовки майбутнього педагога.

Сьогодні домінують такі **загальні тенденції** у сфері вищої педагогічної освіти:

- загострення конкуренції між університетами за лідерство на глобальному ринку освітніх послуг;
- зростання міжнародного співробітництва, в першу чергу – наукового;
- адаптація навчального процесу до запитів і потреб індивідів, що виражається у масовості та неперервності вищої педагогічної освіти;
- диверсифікація механізмів фінансування освіти та наукових досліджень за активної участі держави;

- посилення координації у взаємодії ринку праці та вищої школи;
- неперервне впровадження новітніх освітніх технологій для підвищення якості освітніх послуг [1].

В цілому, аналіз світових тенденцій доводить, що сучасний вищий навчальний заклад стає повноцінним суб'єктом економічних відносин, в тому числі міжнародних, ключовим елементом національних інноваційних систем та центром формування інтелектуального капіталу нації. Ці позиції та цінності виступають орієнтирами при забезпеченні умов, усталеності інноваційного розвитку Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, в тому числі Інституту педагогічної освіти, який є базовим його підрозділом.

Інститут педагогічної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського веде свою історію від створеного у 1978 р. факультету підготовки вчителів початкових класів Миколаївського державного педагогічного інституту, продовжуючи та примножуючи кращі освітянські традиції регіону, які склалися протягом століть [2].

Офіційне відкриття Миколаївського учительського інституту відбулося 27 жовтня 1913 р., в неділю. Звертаючись із промовою до присутніх на урочистостях, директор інституту П.М. Жданов підкреслив роль учителя в житті суспільства: «Майбутні керівники юних душ у рительному вивченні великого минулого своєї країни, у серйозному пізнанні існуючого повинні знайти віру в свої сили, у велике і світле майбутнє свого народу, щоб вдихнути цю віру і горючу любов до Батьківщини в душі своїх майбутніх вихованців, що є запорукою кращого майбутнього Росії» [3].

Отже, традиції педагогічної освіти на Миколаївщині та в МНУ імені В.О. Сухомлинського мають глибоке історичне коріння. Кращі її здобутки знайшли продовження в діяльності створеного наприкінці 1970-х років факультету підготовки вчителів початкових класів, а згодом і його правонаступника – Інституту педагогічної освіти, одного з провідних навчально-наукових підрозділів університету та регіонального флагману впровадження інноваційних освітніх технологій у процес підготовки майбутніх педагогів [4].

Інститут педагогічної освіти як навчально-науковий підрозділ Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського створений на основі педагогічного факультету у 2006 р.. В основу його діяльності покладена **Концепція технологізації педагогічної освіти**, провідними **ідеями якої є**:

- використання європейського та світового досвіду підготовки майбутнього вчителя;
- вивчення та застосування інноваційного досвіду кращих вітчизняних вищих педагогічних навчальних закладів України;
- оновлення змісту підготовки вчителя ідеями особистісного, суб'єктного та середовищного підходів;
- розробка та впровадження сучасних різноманітних технологій підготовки майбутнього вчителя та викладача;
- виховання студентів на засадах національних та загальноцивілізаційних цінностей;
- орієнтація педагогічного процесу на особистісно-професійний розвиток та саморозвиток майбутнього вчителя;
- створення умов для усталеності професійного самовдосконалення кожного викладача протягом життя [5; 36].

Колектив Інституту педагогічної освіти спрямовує свої прагнення та зусилля на впровадження **ідей сучасної філософії вищої освіти**, ключовими серед яких є: європейська інтеграція, приєднання до Болонського процесу, формування загальноцивілізаційних цінностей, дитиноцентризм та людинотворення, досягнення сталою характеру розвитку вищої педагогічної школи, а також успішність і конкурентоспроможність викладача і студента, суб'єкт-суб'єктної їхньої взаємодії [6].

З першого дня існування сприяє розвитку інституту **Іван Андрійович ЗЯЗЮН** – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих. Наукові доробки вченого активно застосовуються при викладанні курсів «Педагогіка», «Вища освіта і Болонський процес». Його книги «Педагогічна майстерність», «Педагогіка добра» стали настільними для багатьох поколінь студентів та викладачів університету.

Концепція, модель та відповідна Програма інноваційного розвитку інституту визначають стратегічні завдання з основних напрямків освітньої діяльності, спрямованої на підготовку конкурентних педагогів і творчих особистостей шляхом досягнення таких **цілей**:

- забезпечення особистісного та професійного зростання майбутніх учителів, формування компетенцій, що визначають його конкурентоспроможність в Україні та світі;
- всебічний розвиток творчого потенціалу науково-педагогічних працівників інституту;
- формування іміджу інституту як освітнього центру;
- створення сучасної інфраструктури та системи управління, спрямованих на забезпечення усталеного розвитку існуючої системи професійної освіти (О. М. Пехота).

Головне в **стратегії** існування Інституту педагогічної освіти – стабільно розвиватися, застосовувати найсучасніші педагогічні теорії та технології, нарощувати свою частку на ринку освітніх послуг Миколаївщини.

Міжнародні та державні документи стосовно вищої педагогічної освіти (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепція модернізації педагогічної освіти України, програма «Вчитель») націлюють на вирішення питання розвитку інституту з позицій системного планування, створення довгострокових цільових програм і проєктів.

Колектив Інституту педагогічної освіти бере активну участь у реалізації державних програм та програм Миколаївщини. Так, втілюючи в життя **програму «Вчитель»**, колектив викла-

дачів працює над оновленням змісту підготовки майбутніх учителів, розробкою нових технологій педагогічної освіти. В рамках цієї програми разом з органами освіти проводяться науково-практичні конференції, круглі столи, методичні семінари.

За державною **програмою «Обдаровані діти України»** колектив традиційно проводить велику роботу з педагогічною спільнотою, з обдарованими учнями та студентами Миколаївщини [5; 36]. Саме на це націлені **проекти**, які входять до її складу та стали традиційними:

- «В. О. Сухомлинський – педагог, учений, громадянин» (для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації);
- Регіональний «Закохані у рідний край» (для учнів, студентів та жителів Миколаївщини);
- «Європа: спільний дім – спільна мова» (для учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів);
- «Школа XXI століття» (для студентів вищих навчальних закладів);
- «Музика душі» (для випускників музичних шкіл та ВНЗ I–II рівнів акредитації);
- «Золоті голоси» (для вокальних ансамблів та хорових колективів);
- «Дивограй» (для інструментальних колективів);
- «Сузір'я мистецтв» (для випускників загальноосвітніх шкіл);
- «Student's musik fest» (для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації) [5; 38].

Займаючи чільне місце у підготовці освітянських кадрів Південного регіону України, інститут готує майбутніх учителів за двома спеціальностями: **«Початкова освіта»** та **«Музичне мистецтво»** за повним циклом: «бакалавр», «спеціаліст», «магістр», «кандидат наук».

За роки існування інститут підготував близько 1500 кваліфікованих спеціалістів, які працюють майже у всіх школах м. Миколаєва та області, у навчальних закладах України, Білорусі, Росії, Ізраїлю, Італії, США. Серед випускників — знані науковці, відмінники народної освіти, вчителі-методисти, вчителі вищої категорії, керівники різних рівнів управління народною освітою.

Системне **управління** роботою інституту реалізується завдяки наступним **програмам**:

- **«Технології педагогічної освіти»:** мета якої – запровадження сучасних технологій підготовки вчителя;
- **«Міжнародна співпраця»**, в рамках якої налагоджується міжнародне співробітництво з країнами Європи та Сходу;
- **«Наука»** – спрямована на створення та впровадження нових конкурентоздатних технологій в систему освіти на всіх її рівнях.

- **«Українознавство»**, в основі якої – вивчення мови, літератури, традицій та культури нашої країни, виховання національної самосвідомості;
- **«Гармонія»** – сприяє розвитку системи виховної роботи майбутнього вчителя;
- **«Обдарована дитина»** – покликана сприяти розвитку творчих можливостей особистості, її здібностей;
- **«Абітурієнт»**, мета якої – популяризація спеціальностей інституту та університету серед учнів загальноосвітніх шкіл та випускників навчальних закладів I–II рівнів акредитації.

На замовлення МОНмолодьспорту України протягом багатьох років науковцями Інституту педагогічної освіти здійснюється дослідження, які є складовою Всеукраїнської програми «Вчитель»:

1. Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя (1997–1998 рр.).
2. Освітні технології в школі (2001–2002 рр.).
3. Формування технологічної культури сучасного викладача як складова його педагогічної майстерності (2010–2012 рр.).

Питання розвитку педагогічної освіти, модернізації підготовки вчителя та викладача обговорювалися на 14 всеукраїнських і міжнародних конференціях. За результатами наукового доробка підготовлена серія навчально-методичних видань **«ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ»**.

В Інституті педагогічної освіти реалізується багато проектів:

- регіональний конкурс молодих виконавців **«Музика душі»** (2007 р.);
- студентський **музичний театр** (2009 р.), першим здобутком якого стала постановка на сцені МНУ драми-феєрії «Створення світу», а слідом – мюзиклів «Ніч на Івана Купала» (2010 р.), «Лісова пісня» (2011 р.), «Ромео і Джульєтта» (2012 р.), «Юнона и Авось» (2012 р.);
- **хор** викладачів **«Академія»**;
- **Музей-лабораторія «Педагогічна освіта Миколаївщини»**, що став осередком вивчення історії становлення педагогічної освіти нашої області;
- **конкурс** молодих учителів Миколаївщини **«Нове ім'я»**, за роки існування якого підтримку отримали більш ніж 100 талановитих учителів Миколаївщини.

Колектив викладачів активно співпрацює з провідними університетами світу:

- Чжецзянським університетом (Китай, 2006),
- Інститутом педагогіки і Консерваторією Анатолійського університету (Туреччина, 2011) та ін. [5; 80]. Результати співпраці відображені в спільних наукових збірках.

На базі МНУ імені В. О. Сухомлинського проведено V Міжнародні читання послідовників ідей С. Я. Батишева, традиційні для Миколаївщини.

Значна робота проводиться колективом у напрямку розширення **міжнародних зв'язків** та презентації здобутків колективу на міжнародному рівні. Інститут педагогічної освіти тісно співпрацює в рамках міждержавних угод з науковими установами Росії та Польщі:

- Міжнародна Академія педагогічних і соціальних наук (Росія);
- Європейська асоціація підготовки учителів (Бельгія);
- з вищими навчальними закладами держав Європи та Сходу:
 - Магнітогорський державний університет (Росія);
 - Інститут історії та культури східнослов'янських народів Гомельського державного університету імені Франциска Скорики (Білорусь);
 - Чжецзянський педагогічний університет (Китай);
 - Анатолійський університет (Туреччина) та інші. [5; 94].

Результати наукових досліджень викладачі представили на міжнародних наукових конференціях у Росії, Білорусі, Польщі, Словаччини, Китаї, Туреччині.

Багато років працює **Центр технологій середньої та вищої освіти**. За роки існування розроблено Концепцію підготовки майбутнього вчителя до застосування педагогічних технологій у сучасній школі. Для її реалізації створено науково-методичний комплекс з дисципліни «Освітні технології», до якого ввійшли: навчально-методичний посібник «Освітні технології», бібліографічний покажчик «Освітні технології», книга «Кафедра освітніх технологій», методичні рекомендації «Технологія самовиховання особистості», пакет навчальних програм з курсу «Освітні технології» для різних спеціальностей (гриф МОН України). Сьогодні проводяться дослідження технологічної культури сучасного викладача як складової його педагогічної майстерності. Продовжується якісна розбудова науково-дослідних лабораторій, що входять до складу Центру: професійного виховання і самовиховання майбутніх викладачів, гуманістичної педагогіки В. О. Сухомлинського в підготовці майбутнього вчителя, музейно-освітнього середовища в підготовці вчителя, технологічної майстерності викладача фізики, впровадження дослідницького підходу в суспільствознавчу освіту, менеджменту в студентському самоврядуванні, використання проектно-технології [5; 109].

Лабораторія-музей «Педагогічна освіта Миколаївщини» є центром з вивчення історії становлення та розвитку педагогічної освіти Південного регіону України. Представлені мате-

ріали розповідають про історію створення Миколаївського учительського інституту, становлення та розвиток педагогічної освіти Миколаївщини, здобутки викладачів та студентів інституту. На базі музею проводиться викладання спекурсів «Становлення педагогічної освіти Миколаївщини», «Музеєзнавство, краєзнавство та туризм».

В інституті створено **Центр міжкультурних комунікацій**, мета якого полягає в співробітництві з провідними університетами, благодійними фондами й громадськими організаціями України та іноземних держав. Активно діє міжнародний **студентський клуб «Єврофокус»**, що сприяє знайомству з культурою, політикою, економікою та системою освіти Євросоюзу і Європи в цілому.

Пріоритетним завданням наукової роботи у вищій педагогічній школі є необхідність забезпечення випереджаючого розвитку науки у ВНЗ, що впливає з потреб підготовки фахівців майбутнього та досягнення рівня світових кваліфікаційних вимог. Для досягнення поставлених завдань першочергове значення має рівень кадрового потенціалу Інституту педагогічної освіти. Сьогодні інститут має в своїй структурі **аспірантури**. Це аспірантура за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти, керівник – доктор педагогічних наук, професор О. М. Пехота.

Результати найцікавіших наукових досліджень викладачів інституту постійно доповідаються на конференціях та друкуються у **фаховому виданні «Науковий вісник»** Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, напрям – **«Педагогічні науки»**, ряд з яких видано за участі науковців інших країн. У них висвітлено різні аспекти інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників інституту.

Протягом останніх років інститутом постійно репрезентуються наукові здобутки колективу в галузі науки, освіти, технологій, культури та мистецтва на міжнародних **виставках** «Світ освіти» та «Інноваційні технології навчання» у м. Києві (2005–2008 рр.), за що отримано дипломи переможців. На II Всеукраїнській виставці «Інноватика в освіті», в якій взяли участь інноваційні розробки викладачів Інституту педагогічної освіти, представлене наукове дослідження «Формування технологічної культури сучасного викладача як складової його педагогічної майстерності» отримало срібну медаль та диплом (Київ, 2010). На III Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2012» представлений

колективом викладачів проект «Впровадження в педагогічну освіту особистісно орієнтованих педагогічних технологій» отримав золоту медаль (Київ, 2012). За участь у всеукраїнській виставці, присвяченій творчості В. О. Сухомлинського, колектив інституту нагороджено грамотою (Київ, 2009).

Якісній підготовці майбутніх учителів сприяє **організація навчального процесу згідно з вимогами ЕКТС та впровадження сучасних педагогічних технологій**. Одними з основних технологій навчання на заняттях педагогічного циклу викладачами визначені: проблемне навчання та інтерактивні технології, комп'ютерні технології навчання, технології індивідуалізації, технології самовиховання і саморозвитку, технологія виховання у музейно-освітньому середовищі, технологія самоменеджменту, технологія персоналізованого підходу, технологія організації історико-педагогічного дослідження, до-

слідницька технологія, технологія організації групової навчальної діяльності, особистісно орієнтовані здоров'язберігаючі технології. Що є не тільки вимогою сьогодення, а і ознакою часу.

Література

1. Енциклопедія педагогічної освіти України / Українська конфедерація журналістів, Інститут біографічних досліджень. — Київ, 2010. — 371 с.
2. Вища педагогічна освіта і наука України : історія, сьогодення та перспективи розвитку. Миколаївська обл. / ред. рада вид. : В. Г. Кремень (голова) [та ін.] ; редкол. тому: В. Д. Будака (гол.) [та ін.]. — К. : Знання України, 2010. — 311 с.
3. Открытие учительского института // Николаевская газета.—1913.—29 октября.
4. Миколаївський державний університет. Історичний нарис (1913 — 2003). / за ред. В. Д. Будака. — Київ : Златограф-дизайн, 2003.- 256 с.
5. Інститут педагогічної освіти / за ред. В.Д. Будака, О.М. Пехоти. — Миколаїв : Іліон, 2012.—276 с.
6. Кремень В. Г. Якісна освіта і нові вимоги часу / В. Г. Кремень // Педагогічна і психологічна наука в Україні. Теорія та історія педагогіки. — К.: Педагогічна думка, 2007. — С. 11.

ВАЛЕРИЙ БУДАК

КАЧЕСТВО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ – УСЛОВИЕ СТАБИЛЬНОГО ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВА

В статье рассматриваются вопросы повышения качества педагогического образования в Украине, в частности за счет технологизации профессиональной подготовки будущих учителей и преподавателей. Определены общие тенденции в сфере высшего педагогического образования, подтверждающие, что современное высшее учебное заведение стаёт полноценным субъектом социально-экономических отношений. Раскрыты ведущие идеи Концепции технологизации педагогического образования. Отмечено, что Программа инновационного развития Института педагогического образования Николаевского национального университета имени В.А.Сухомлинского определяет стратегические задания по основным направлениям его образовательной деятельности, направленной на подготовку конкурентных педагогов и творческих личностей.

Ключевые слова: качество педагогического образования, концепция технологизации педагогического образования, программа инновационного развития, современные педагогические технологии, Николаевский национальный университет имени В. А. Сухомлинского, Институт педагогического образования.

BUDAK V.D.

QUALITY OF TEACHER EDUCATION – A CONDITION OF SUSTAINABLE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE STATE.

The article identifies general trends in higher pedagogical education, which prove that the modern higher educational establishment is becoming a full-fledged subject of the socio-economic relations. The leading ideas of technology use concepts of teacher education are revealed. It is noted that the innovative development program of the Institute of Teacher Education at Mykolaiv V. Sukhomlinskyi National University defines the strategic objectives in key areas of educational activities aimed at training of competitive teachers and creative individuals.

Key words: quality of teacher education, the general trend of higher teacher education, concepts of technology use of teacher education. innovative program development, modern educational technology, Mykolaiv V. Sukhomlinskyi National University, Institute of Teacher Education.